
INTERNATIONAAL EN EUROPEES STRAFRECHT EN MENSENRECHTEN / INTERNATIONAL AND EUROPEAN CRIMINAL LAW, AND HUMAN RIGHTS LAW

Je zal dát kind maar zijn. De ongewenste kinderen van IS-oudersWENDY DE BOND^a

- ^a Docent strafrecht en rechten van het kind, Institute for International Research on Criminal Policy (IRCP), Vakgroep Criminologie, Strafrecht en Sociaal recht, Universiteit Gent (corresp.: wendy.debondt@ugent.be)

1. VERONTWAARDIGING ALOM

Op maandag 28 mei 2018 werd bekend dat twee Belgische vrouwen van (voormalige) IS-strijders, de Belgische staat in kortgeding dagvaardden. De twee vrouwen uit Borgerhout zitten samen met hun zes kinderen vast in een kamp in het noorden van Syrië. Ze willen graag dat hun kinderen kunnen terugkeren naar België en vinden dat de Belgische staat in gebreke blijft.

Dat de eiseressen zelf niet onbesproken zijn, heeft wellicht bijgedragen tot de vele niet-omfloerste reacties, gaande van diepe verontwaardiging tot pure afschuw. Velen voelen de behoefte hun gal te spuwen over de twee vrouwen, die in maart nog bij verstek veroordeeld werden tot een gevangenisstraf van vijf jaar en een geldboete van 6.000 euro omdat ze naar Syrië vertrokken waren. De reacties op het gesprek dat VRT-journalist Rudi VRANCKX in die periode met hen had in het Syrische kamp, maakten toen al duidelijk dat de bezorgdheid van de twee vrouwen om het welzijn van hun kinderen op weinig begrip kon rekenen.

Hoewel de achtergrond van de eiseressen niet alleen toen maar ook nu op het voorpand staat, is die eigenlijk volstrekt irrelevant. Dit dossier gaat over de kinderen. Dat de ouders strafbare feiten hebben gepleegd, kan niet aan de kinderen verweten worden. Dat gespeculeerd wordt over achterliggende bedoelingen van de moeders, dat ze middels hun kinderen de Sharia in ons land zouden willen invoeren, toont een gitzwarte kant van onze maatschappij en staat een debat over de kern van de zaak in de weg. Het enige wat relevant is, zijn de rechten van de zes in dit dossier betrokken kinderen, en bij uitbreiding alle kinderen die zich in een dergelijke situatie bevinden. Het wordt tijd dat de kinderen de centrale positie krijgen die ze verdienen. Je zal dát kind maar zijn.

2. NOOD AAN EEN NEUTRALE VERTEGENWOORDIGER

In dat kader moet ook de tussenkomst van Childfocus bekeken worden. Childfocus is bij het grote publiek vooral gekend als de organisatie die op komt voor seksueel uitgebuite kinderen; als de organisatie van de rode affiches als er minderjarigen op een onrustwekkende manier verdwijnen. Ruimer nog dan dat, is het een stichting van openbaar nut die alles in het werk stelt om vermiste kinderen terug te vinden. Ook deze vermiste kinderen van IS-ouders. Het is bij uitstek de neutrale, onpartijdige vertegenwoordiger die deze kinderen nodig hebben. Childfocus stuurt een sterk signaal, door zich middels het indienen van een zogenaamd 'verzoekschrift tot vrijwillige tussenkomst' als effectieve partij bij het dossier te voegen. Vanuit hun algemene doelstelling en hun maatschappelijke verantwoordelijkheid, hebben ze de taak zich het lot van deze kinderen aan te trekken. Door hun tussenkomst verhoogt de morele waarde van de vordering. De reacties die de dagvaarding met zich bracht, toont duidelijk dat in afwezigheid van hun tussenkomst, de vordering meer nog dan nu het

geval is, dreigt te worden herleid tot het vraagstuk over de verantwoordelijkheden van de ouders.

De kern van de zaak gaat over het terugkeerrecht van de kinderen die zich in deze weinig benijdenswaardige positie bevinden. Om hoeveel kinderen het gaat is moeilijk in te schatten. De meest accurate cijfers die daarover beschikbaar zijn, zijn afkomstig van het OCAD, het Orgaan voor de Coördinatie en Analyse van de Dreiging. Vanuit die hoek wordt geschat dat het om een 150-tal kinderen en jongeren gaat, verspreid over verschillende landen. Niet onbelangrijk is daarbij te vermelden dat $\frac{3}{4}$ van hen jonger is dan zes jaar. Het gaat met andere woorden over een groep van voornamelijk kleuters.

Deze kleuters zitten in erbarmelijke omstandigheden in vluchtelingenkampen waar ze verstoken zijn van eten en drinken, om nog maar te zwijgen van het uitblijven van noodzakelijke medische hulpverlening. Er is geen betrouwbaar cijfermateriaal beschikbaar over de mate waarin ze blootgesteld zijn aan de gruwel van het conflict, beïnvloed worden, de wat oudere kinderen onder hen een training gevolgd hebben of in meer of mindere mate deelgenomen hebben aan de vijandelijkheden. Hoewel de maatschappelijke reactie over het mogelijke veiligheidsrisico dat deze kinderen stellen, vanuit een menselijk perspectief begrijpelijk is, moet de idee als zou het om een grote groep gevaarlijke Syriëstrijders gaan, met klem bijgesteld worden. Vanuit kinderrechtelijk oogpunt bevinden ze zich in een zogenaamde verontrustende opvoedings situatie en hebben ze recht op hulp.

3. DE ZICHELZELF OPGEGEGDE PLICHTEN VAN DE BELGISCHE STAAT

De nu gevoerde discussies of deze kinderen al of niet het recht hebben om naar België terug te keren en of België nu al of niet een verplichting heeft ten aanzien van hen, zijn eigenlijk zonder voorwerp. Het juridische kader waarbinnen het dossier beoordeeld moet worden, laat geen ruimte voor interpretaties. Het gaat hier niet over meningen. De Belgische staat heeft harde juridische verplichtingen, die het nota bene aan zichzelf opgelegd heeft.

België is immers partij bij het Verdrag voor de Rechten van het Kind. Het is in deze uitermate relevant dat dit hét mensenrechtenverdrag is dat met stip op nummer één staat in de ranglijst van meest geratificeerde verdragen. Op de Verenigde Staten na, zijn alle landen partij bij dit verdrag. Met uitzondering van de vaak wispelturige Verenigde Staten, die overigens wel ondertekenden maar nog niet ratificeerden, heeft elke andere Staat over de hele wereld zich achter de basisprincipes zoals uitgewerkt in dat verdrag geschaard. Elk van die 196 Staten heeft zichzelf de verplichting opgelegd om de erin opgenomen bepalingen na te leven. Zo ook België.

In dit dossier over de kinderen van IS-ouders, is de algemene beschermingsverplichting relevant, alsook de meer specifieke bepalingen omtrent de positie van kinderen die geconfronteerd worden met een gewapend conflict.

Door artikel 19 leggen staten zich de algemene verplichting op om kinderen te allen tijde te beschermen tegen geweld en verwaarlozing. Daartoe moet ze alle passende maatregelen nemen, die wettelijk, bestuurlijk, sociaal of opvoedkundig van aard kunnen zijn. Die bepaling is uiteraard ook van toepassing in gevallen waar het de ouders zijn die kinderen in een gevaarlijke situatie brengen en blootstellen aan geweld en verwaarlozing.

In artikel 38 en 39 speciëren staten verder dat de verplichting om alle uitvoerbare maatregelen te nemen om kinderen te beschermen en te verzorgen, evident meer dan ooit moet gelden wanneer kinderen getroffen worden door een gewapend conflict.

Dat België zichzelf verplichtingen opgelegd heeft ten aanzien van de kinderen waar het in dit debat over gaat, staat als een paal boven water. Het debat moet dus niet gaan over de vraag of de Belgische staat al of niet enige verplichting heeft of zou moeten hebben ten aanzien van deze kinderen; het debat moet gaan over hoe de verplichting concreet uitgevoerd

moet worden; het moet gaan over het soort maatregelen om aan de zichzelf opgelegde verplichting te voldoen; het debat moet gaan over de vraag of de huidige Belgische maatregelen voldoende zijn in het licht van de vereiste ‘alle passende en uitvoerbare maatregelen’ te nemen.

4. DE BELGISCHE PRAKTIJK

Om dat te kunnen beoordelen, is het relevant om terug te kijken naar de beslissing die de Nationale Veiligheidsraad op 22 december 2017 nam over de terugkeerrechten van deze groep kinderen.

Besloten werd dat kinderen beneden de leeftijd van 10 jaar een automatisch terugkeerrecht zouden hebben. Er is echter geen enkele juridische basis om het terugkeerrecht aan een leeftijdscriterium te verbinden. Het beschermingsrecht dat de kinderen kunnen putten uit het kinderrechtenverdrag is van toepassing op alle kinderen beneden de 18 jaar.

Bovendien werden er een aantal voorwaarden verbonden aan het terugkeerrecht. Zo werd vooropgesteld dat de minderjarige zich moet begeven naar een Belgisch Consulaat of een Belgische Ambassade. Los van de vaststelling dat de Belgische staat niet in alle betrokken landen op die manier vertegenwoordigd is, is het hoogst twijfelachtig of de betrokken kinderen, voornamelijk kleuters, aan die vereiste kunnen voldoen. Vanuit verschillende hoek wordt trouwens bevestigd dat het in praktijk niet mogelijk vaak zelfs niet toegelaten is, om de kampen te verlaten. Het is dan ook niet onwaarschijnlijk dat een rechter zal oordelen dat het stellen van een dergelijke voorwaarde het effectief uitoefenen van dit recht de facto quasi onmogelijk maakt.

Daarnaast wordt ook vereist dat middels een DNA-test de biologische afstamming bewezen wordt en aangetoond wordt dat er wel degelijk een bloedband is met een Belgische onderdaan. De vraag rijst op welke manier die voorwaarde in de praktijk omgezet wordt. Het kan niet de bedoeling zijn dat ook deze voorwaarde in praktijk een financiële hindernis zal zijn, welke de effectieve uitoefening van het terugkeerrecht onmogelijk maakt.

Niettegenstaande het vooropstellen van een terugkeerrecht voor de -10-jarigen die zich in deze situatie bevinden, moeten we vaststellen dat het in de praktijk aan efficiënte uitvoering ontbreekt; niet alleen in ons land.

5. AANBEVELINGEN VOOR DE BELGISCHE STAAT

Hulpverleningsorganisaties trekken al geruime tijd aan de alarmbel. Omdat het zomer wordt en de temperaturen drastisch zullen stijgen, wordt de toestand met de dag precairder. Er is onvoldoende eten en drinken, om nog maar te zwijgen van het schrijnende tekort aan medische hulpverlening. De eerste rapporten die verwijzen naar overleden kinderen, zijn dan ook een feit. De Koerdische overheid dreigt ermee een aantal van die kampen te sluiten en roept andere overheden op hun verantwoordelijkheid te nemen en de terugkeer van hun onderdanen met inbegrip van de kinderen te organiseren. Vanuit verschillende hoeken kwamen er de afgelopen weken en maanden aanbevelingen voor de Belgische staat. Het standpunt van het Vlaamse Kinderrechtencommissariaat in dat verband was bijzonder helder en moet volledig bijgetreden worden.

Vier kernwoorden moeten voorop staan in het uittekenen van een goed uitgewerkt en uitgeoefend terugkeerbeleid.

Ten eerste: lokalisatie. Het behoort tot de plichten van de Belgische staat om actief mee te werken aan de lokalisatie van deze kinderen. Het spreekt voor zich dat lokalisatie in een (post-)conflictgebied geen evidente aangelegenheid is, niet in het minst omdat communicatie met de bevoegde lokale overheden niet evident is, misschien zelfs volledig onmogelijk.

lijk. Dat kan echter geen excuus zijn om stilzitten te verantwoorden. Verschillende andere samenwerkingsinitiatieven, zoals met Unicef of het Internationale Rode Kruis kunnen hun vruchten afwerpen. Ook de hier achtergebleven familieleden kunnen daarin een waardevolle rol spelen.

Ten tweede: identificatie. Het is belangrijk dat de kinderen die mogelijk recht hebben op een terugkeer naar België, actief opgespoord en geïdentificeerd worden. Dat daarbij vooropgesteld wordt dat identificatie moet gebeuren middels een DNA-test hoeft geen probleem te zijn, op voorwaarde dat die DNA-test geen feitelijke (mogelijk financiële) hinderpaal is die de effectieve uitoefening van het recht in de weg staat.

Ten derde: repatriatie. Om terugkeer naar ons land mogelijk te maken, moeten de Belgische overheden onverwijld de kinderen de nodige documentatie ter beschikking stellen. Daar loopt het vaak mis. Bovendien is het in heel dit verhaal belangrijk dat de repatriatieprocedure voldoende duidelijk is, en voldoende wijdverspreid gecommuniceerd wordt. De Vilvoordse burgemeester Hans Bonte gaf in maart van dit jaar nog aan, dat er heel veel onduidelijkheid is bij de 23 families die in zijn stad te maken krijgen met moeilijkheden om hun kleinkinderen, neefjes en nichtjes te laten terugkeren.

Ten vierde: herintegratie. Heel vaak wordt het argument aangehaald dat de kinderen een verloren generatie betreffen; dat het onmogelijk zal zijn om de kinderen een normale jeugd te laten beleven en te laten opgroeien tot verantwoordelijke volwassenen die op een zelfstandige, betrouwbare en volwaardige manier kunnen participeren aan onze samenleving. De vrees dat deze kinderen angst- of andere ontwikkelingsstoornissen zouden ontwikkelen is zeker niet onterecht. Trauma-experten zijn het er immers over eens dat blootstelling aan de gruwel van een gewapend conflict en confrontatie met de harde realiteit van ontbering, effectief gevolgen heeft voor de emotionele, lichamelijke en cognitieve ontwikkeling van kinderen. Maar daar waar dit argument gebruikt wordt om te pleiten tegen de terugkeer van de kinderen, zou het een argument moeten zijn waarom we net op de barricade gaan staan om de terugkeer van deze kinderen te bespoedigen. Het moet trouwens gezegd dat ons Vlaams jeugdhulpverleningslandschap de nodige competentie heeft om met deze groep van jongeren aan de slag te gaan. Die stelling wordt trouwens ook onderschreven door het Vlaams Kinderrechtencommissariaat dat er in een recent standpunt over deze thematiek naar verwijst, op aangeven van het Agentschap Jongerenwelzijn.

Deze kinderen hebben recht op hulp. Vandaag is bezorgdheid omtrent hun fysieke welzijn uitermate urgent. Laat ons hopen dat hun terugkeer snel gerealiseerd kan worden, misschien nog voor de publicatie van dit stuk. Na terugkeer in België moet hun psychosociaal welzijn voorop staan. Zij zijn slachtoffer, geen dader. Laat ons hopen dat hun behoeftes bespreekbaar zijn, gefaciliteerd door algemene aandacht die we ook dit najaar weer zullen hebben voor de geestelijke gezondheid van onze kinderen. En zij zijn ook onze kinderen. Graag ook een rode neus voor hen dus. Want je zal dát kind maar zijn. Gewantrouwd, verafschuwd en gestigmatiseerd. Welkom thuis.